

Bankenes rentemargin fortsetter å falle

VG hadde 1. juli et oppslag om bankenes utlånsmargin under tittelen "Bankene tar 1 av 2 rentekroner". Avisens regnestykke gir et lite dekkende bilde av den reelle utlånsmarginen i banker og kredittforetak. Nye kapitalkrav er en viktig forklaring på hvorfor bankene må øke sine marginer, ved siden av å kutte i kostnader og aksjeutbytte.

Avisens utgangspunkt er følgende definisjon av utlånsmargin: Gjennomsnittlig lånerente for et lån på en million kroner i de største bankene, fratrukket pengemarkedsrenten (NIBOR 3 mnd). Avisen forutsetter deretter at bankenes finansieringskostnad er den samme pengemarkedsrenten med et påslag på 0,4 prosentpoeng. På denne bakgrunn konstaterer avisen at bankene i snitt tar 4,2 prosent i boliglånsrente, mens finansieringskostnaden er 2,1 prosent. Konklusjonen blir deretter at "banken putter halvparten av det du betaler i rente rett i sin egen pengebebinge".

VG har rett i at marginen på boliglån har økt noe de siste kvartaler, men beregningene avisen presenterer overdriver omfanget. I det følgende vil vi kort forklare hvorfor.

Bankene finansierer noe forenklet sine utlån med ordinære innskudd, markedsfinansiering og egenkapital. Ifølge Finanstilsynet var fordelingen ved utgangen av 2012 hhv 47, 45 og åtte prosent. Markedsfinansiering, som bankene er helt avhengige av for å kunne tilby privatpersoner og næringslivet de lånene de etterspør, er korte og lange lån bankene tar opp i kapitalmarkedene. 60 prosent av disse lånene var ved utgangen av 2012 tatt opp i utlandet.

Da finanskrisen for alvor satte inn i 2008, steg prisen på markedsfinansiering dramatisk. Norske banker ble også rammet av dette, selv om de ikke hadde tap eller svake resultater. Årsaken var avhengigheten av internasjonal finansiering, som nevnt over.

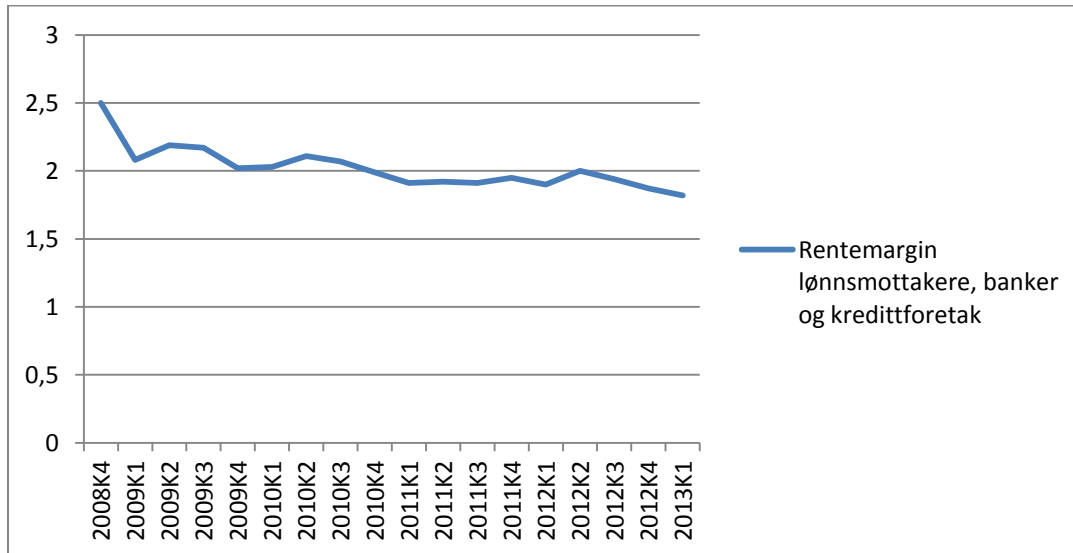
Sammen med økte finansieringskostnader, intensiverte bankene kampen om ordinære bankinnskudd ved å øke innskuddsrentene. Med andre ord; finanskrisen ledet til høyere finansieringskostnader både på innskudd og markedsfinansieringen.

Store deler av markedsfinansieringen er langsiktig, det vil si ett år eller lengre. Det betyr at bankene bærer med seg de økte finansieringskostnadene i flere år inntil de erstattes med eventuell billigere finansiering. Finanstilsynet skriver dette i "[Resultatrapport for finansinstitusjoner 2012](#)": *Bankenes finansieringskostnader gjennom verdipapirmarkedet er fortsatt betydelig høyere enn i årene før finanskrisen. Som følge av dette er konkurransen om innskuddsmidler fra kunder fremdeles sterk.*

Med andre ord; når VG skriver om forskjellen mellom dagens lånerente og *dagens* pengemarkedsrente, så tar ikke avisen hensyn til at boliglånene også er finansiert med "dyr" finansiering fra finanskrisen. Den til enhver tid noterte pengemarkedsrenten (NIBOR 3 mnd) og Norges Banks styringsrente sier med andre ord lite om banker og kredittforetaks samlede finansieringskostnader.

Dertil kommer altså økte innskuddsrenter, en økning som har ført til at innskuddsmarginen (forskjellen mellom gjennomsnittlig innskuddsrente og pengemarkedsrenten) nå er *negativ*. Her er pengemarkedsrenten mer naturlig å bruke som referanse, siden renten på innskudd kan endres på relativt kort varsel.

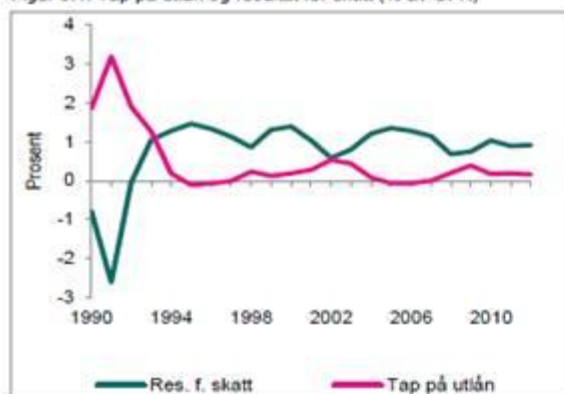
Vi kan summere opp dette i følgende graf: Utviklingen i banker og kredittforetaks *rentemargin* for lønsmottakere, forskjellen mellom utlåns- og innskuddsrente. Det er dette som er selve grunnfjellet i bankenes inntjening. Som vi ser har denne falt jevnt og trutt de siste årene, også de siste kvartaler med økte utlånsmarginer.

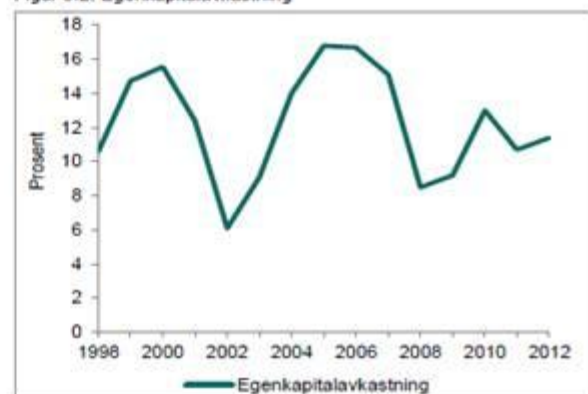
Kilde: SSB

En annen måte å illustrere dette på, er igjen å vise til Finanstilsynets "Resultatrapport for finansinstitusjoner 2012". Når Forbrukerrådets Jorge Jensen i samme artikkel viser til banknæringens samlede overskudd i 2012 på 37 milliarder kroner, og at det "er rimelig at noe av dette kommer kundene til gode", så gjør det faktisk det i den forstand at lønnsomheten nå ikke er spesielt høy. Disse to figurene er hentet fra ovennevnte rapport, og illustrerer inntjeningen i forhold til forvaltningskapital og egenkapital:

Figur 5.1: Tap på utlån og resultat før skatt (% av GFK)

Figur 5.2: Egenkapitalavkastning

Nye kapitalkrav koster

Strengere krav til kvalitet og størrelse på bankenes egenkapital (benevnt CRV IV) innebærer behov for å bygge opp mye egenkapital i bankene. Det nye regelverket vil tre i kraft i EU fra 1.1.2014. BIS ("Sentralbankenes sentralbank") har publisert flere analyser av konsekvensene av nye krav. I en

rapport som ble offentliggjort i september 2012, ble det opplyst at de 205 bankene som inngikk i vurderingsgrunnlaget mangler nær 300 milliarder euro for å oppfylle nye minimumskrav samt deler av nye krav til "bufferkapital".

I Norge er nye og økte kapitalkrav vedtatt i Norge med virkning allerede fra 1.7.2013. Finanstilsynet har gjort tilsvarende beregninger for Norge som BIS har gjort internasjonalt. Konklusjonen er et kapitalbehov på mellom 24 - 121 milliarder kroner (*se tabell under*), avhengig av balansevekst (risikovektet balanse) og bruk av såkalt motsyklisk kapitalbuffer. Et realistisk anslag er en fem prosent vekst i risikovektet balanse. Hvis motsyklisk kapitalbuffer settes på, mellom 1 og 2,5 pst, vil behovet være mellom 100 og 120 milliarder kroner.

For å sette dette i et perspektiv: Bankene har de siste årene hatt resultater etter skatt på mellom 24 og 28 milliarder kroner. Dersom en tar utgangspunkt i slutten av 2012, er det 3,5 år til innfasingen av de nye kravene skal være fullført (juli 2016). Legges en utbytteandel på 25 prosent til grunn (bankene betaler 25 prosent av overskuddet i utbytte til sine eiere), gir det tilbakeholdte overskudd gjennom de neste 3,5 årene på ca. 75 milliarder kroner (28 milliarder * 3,5 * 0,75). Dertil kommer at bankene normalt må betale mer for egenkapitalen enn for lånekapital (innskudd og markedsfinansiering), hvilket også øker bankens kostnader.

Behovet for kapital blir stort, og bankene må også øke sine marginer for å dekke opp dette behovet, i tillegg til de kostnadsreduksjoner de foretar blant annet gjennom bemanningsreduksjoner. I tillegg må de eventuelt hente kapital i markedet. Det er imidlertid viktig å påpeke at det er store forskjeller i kapitalbehovet fra bank til bank, noe som blant annet også reflekteres i de ulike bankers rentejusteringer.

Tabell 1. Illustrasjonsmessige anslag for norske bankers behov for ren kjernekapital.

		Årlig vekst i beregningsgrunnlag	
		0,0 %	5,0 %
Motsyklisk kapitalbufferkrav	0,0 %	24 mrd. kr	63 mrd. kr
	2,5 %	69 mrd. kr	121 mrd. kr

Kilde: Finanstilsynet.